

بازاریابی صادراتی

(قسمت اول)

● مترجم: ماندانا فاضل

در قرون اخیر، انقلاب صنعتی که از انگلستان شروع شد، منجر به توسعه کارخانه‌های صنعتی در مقیاس بزرگ گردید. این کارخانه‌ها، انبوهی از کالاها را تولید کردند و از تجارت این کالاها رشد شگرفی در اقتصاد جهانی پدید آمد. این امر دلیلی روشن بر اهمیت و تأثیر تجارت بین‌الملل بر اقتصاد ملت‌های مختلف می‌باشد.

باید تأکید کرد که نمی‌توان از کشوری که تنها بر صادرات مواد خام تکیه می‌کند و مواد ساخته شده و صنعتی وارد می‌کند و خود را از پیشرفت‌های فنی دور نگه داشته است، انتظار توسعه اقتصادی عمده‌ای را داشت.

عامل اساسی در کسب رشد سریع اقتصادی، افزایش بازده تولید از طریق پیشرفت‌های فنی و به‌دست آوردن چرخه تولید گسترده‌تر از طریق صادرات مصنوعات می‌باشد.

- ۱- این اثر ترجمه‌ای است از *Export Marketing* تهیه شده توسط مرکز بهره‌برداری ژاپن (*Japan Productivity Center*).
- ۲- با امکانات جدیدی که در زمینه انتقال نیروی کار و همچنین دانش و توانایی‌های فنی در حال به‌وقوع پیوستن است، این مسأله می‌تواند تا حدودی تعدیل شود. /م/

مهارت داشت و مبادله مازاد تولید با شخص دیگر امکان‌پذیر بود. چنین تهاتری از کالاهای دارای ارزش برابر یکی از توانایی‌هایی است که تنها مختص نوع بشر می‌باشد.

انتخاب صید و تقسیم غنایم تصاحب شده از خصوصیتی است که در دیگر جانداران دیده می‌شود، ولی مبادله کالاهای با ارزش معادل، صفتی خاص برای انسان است. در جوامع بشری، فرآیند خرید و فروش، بنیان «توسعه اقتصادی» است.

چهار عنصر تولید کالاها عبارتند از: مواد خام، نیروی کار، توانایی فنی و سرمایه. در میان این چهار عنصر، انتقال یا جابه‌جایی نیروی کار و توانایی فنی بین مناطق اقتصادی جداگانه مشکل‌ی یا حتی ناممکن می‌باشد.

اگر توازن در دسترسی به این چهار عنصر در مناطق اقتصادی مختلف وجود نداشته باشد، مواد خام و سرمایه می‌توانند به راحتی از یک نقطه به نقطه دیگر منتقل شوند. اما نیروی کار و توانایی فنی تنها پس از تغییر شکل یافتن به صورت کالاها قابل انتقال می‌باشند. این جابه‌جایی کالاها بین مناطق اقتصادی مختلف به‌عنوان «تجارت بین‌المللی» شناخته می‌شود.

تجارت خارجی و اقتصاد ملی

فرق نمی‌کند چه کشوری را در نظر گیرید، کشوری نخواهید یافت که از نظر اقتصادی کاملاً خودکفا باشد. جامعه بشری در دوران نخستین، از واحدهای خانوادگی متمرکز به گروه‌های قومی بزرگتر با عنوان «قبیله» تحول یافت. در طول زمان این قبایل با یکدیگر متحد شدند و واحدهای اقتصادی منطقه‌ای با عنوان «ملت» را پدید آوردند. ملت‌ها از طریق مبادلات کالا شاهد تحولات بیشتری بودند.

رشد وابستگی متقابل بین ملت‌ها به قبول طلا و نقره به عنوان واحدهای متداول اندازه‌گیری ارزش منجر شد که این خود ایجاد «پول» به عنوان وسیله مبادله را به دنبال داشت. خلق پول، تراکم سرمایه را امکان‌پذیر ساخت و در نهایت به توسعه نظام اقتصادی مدرن منتهی شد. انسان برای پیشبرد سطح زندگی خود ابتدا سعی کرد که کالاها را ضروری را خود تولید کند، اما در انجام این کار با محدودیت‌هایی روبرو شد. غلبه بر این عامل محدودکننده با تخصص یافتن در تولید کالاهایی که وی به ویژه در آنها

تاریخچه تجارت خارجی

تاریخ تجارت بین‌الملل به قبل از سال ۱۵۰۰ پیش از میلاد برمی‌گردد، یعنی زمانی که سوداگران فنیقی در خطوط تجاری مدیترانه مشغول بودند. در سال ۲۰۰۰ قبل از میلاد مدت‌ها بود که جاده ابریشم محل عبور و مرور محموله‌های تجاری بین قاره‌های اروپا و آسیا بود.

یونان باستان و امپراطوری روم به‌طور عمده درگیر تجارت در مدیترانه بودند و امپراطوری بیزانس در محل تقاطع راه تجارت بین کشورهای مدیترانه و آسیا قرار داشت.

مارکو پولو در سفرنامه‌اش، سفر به خساور دور را توصیف می‌کند. کریستف کلمب «دنیای جدید» را در سال ۱۴۹۲ میلادی کشف می‌کند و سوداگری (مرکانتیلیسم) به‌عنوان ابزار تراکم ثروت و قدرت نظامی ظهور می‌کند. متعاقب آن قدرت‌های غربی در مستعمره ساختن آسیا با یکدیگر رقابت می‌کنند و نظام تازه تجارت خارجی آغاز می‌شود.

تراکم انبوه سرمایه تجاری در اروپای غربی که از طریق تجارت با مستعمرات پدید آمده بود، به پیشرفت‌های سریع فنی مانند اختراع ماشین بخار کمک کرد. این ابداعات فنی انقلاب صنعتی را پدید آورد که آن نیز منجر به گسترش فوق‌العاده سرمایه صنعتی و رشد بسیار شدید تجارت خارجی شد.

دو کشوری که از این قافله کمی عقب مانده بودند، یعنی آلمان و فرانسه برای توسعه صنایع ملی، شروع به اتخاذ سیاست‌های حمایتی تجاری کردند و نتیجه واکنش سیاسی در مقابل این اقدامات به شروع دو جنگ جهانی انجامید.

تجارت بین‌الملل بعد از جنگ دوم جهانی

تجارت خارجی مدرن از اواخر

جنگ دوم جهانی شروع شد. در سال ۱۹۴۴ نمایندگان کشورهای متفق در «برتون وودز»^۱ در ایالت «نیوهمپشایر» آمریکا گرد هم آمدند تا در مورد برقراری نظم نوینی در اقتصاد جهانی بحث کنند. نتیجه کنفرانس برتون وودز ایجاد صندوق بین‌المللی پول (IMF)^۲ و بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (IBRD)^۳ یا بانک جهانی بود.

اجلاسی که در اکتبر ۱۹۴۷ در ژنو برگزار شد، شاهد امضای موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (GATT)^۴ بود. IMF و IBRD به منظور حفظ نظم بین‌المللی ارزها و نرخ تبدیل آنها به وجود آمد، در حالی که «گات» به‌عنوان ابزاری برای پیشبرد تجارت آزاد شکل گرفت. این دو سیستم، اصول بنیادین پیشرفت از نظر رشد و نظم در اقتصاد و تجارت جدید بین‌المللی را تشکیل می‌دهند.

مشکلات آینده تجارت بین‌الملل

امروزه تجارت بین‌المللی با مشکلات اساسی روبه‌رو است. همه ملت‌ها باید ماهیت حساس این مشکلات را دریابند و در پیدا کردن راه‌حلی عملی برای آنها همکاری کنند. این مشکلات عبارتند از نظام شناور ارزی، تراکم بدهی کشورهای غیرتولیدکننده نفت، کاهش میزان رشد اقتصاد جهانی و ظهور حمایتگرایی.

نظام شناور ارزی

انتظار می‌رفت نظام نرخ شناور با نرخ تبدیل‌های متغیر به‌طور خودکار تأثیری تعادلی بر تراز پرداخت‌های بین‌المللی داشته باشد، اما در واقع این نظام موجب افزایش تحرکات بی‌وقفه سوداگران سرمایه شده است که به خاطر تفاوت‌های نرخ بهره در سطح بین‌المللی دنبال سود می‌باشند. این امر موجب

نوسانات غیرقابل پیش‌بینی نرخ‌های ارز شده است که تغییرات شدیدی در وضعیت تجاری به وجود می‌آورد.

نرخ تبدیل ارز، شرطی کلیدی در معاملات تجاری می‌باشد و باید ابزارهایی برای واری و تثبیت آن یافت. دولت‌ها باید برای حل این مشکل از طریق هماهنگی سیاست‌های بین‌المللی با یکدیگر همکاری کنند.

تراکم بدهی‌های خارجی در کشورهای غیرتولیدکننده نفت و بازارهای نوظهور

ترسی که سراسر جهان را در دهه ۱۹۳۰ فراگرفت، ناشی از بی‌ثباتی اعتبارات بین‌المللی بود.

در سال ۱۹۷۳ پس از بحران نفتی، رشد کلان بدهی‌های کشورهای که فاقد منابع طبیعی، به‌خصوص نفت بودند، آغاز شد و باعث ظهور دوباره ناامنی اقتصادی در جهان شد. سقوط اقتصادی هر کشور بدهکار می‌تواند تأثیر منفی در اقتصاد کشورهای بستانکار بگذارد که این امر خود موجب ایجاد ترس دیگری در سطح بین‌المللی می‌گردد.

«ضد بحران نفتی» اخیر موجب کاهش شدید قیمت‌های نفت خام شد که ناامنی اعتباری در تعدادی از اعضای سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) به وجود آورد.

کاهش رشد اقتصادی در کشورهای پیشرفته

بعد از بحران نفتی، کشورهای اروپای غربی دوره‌ای همراه با رشد اقتصادی کم،

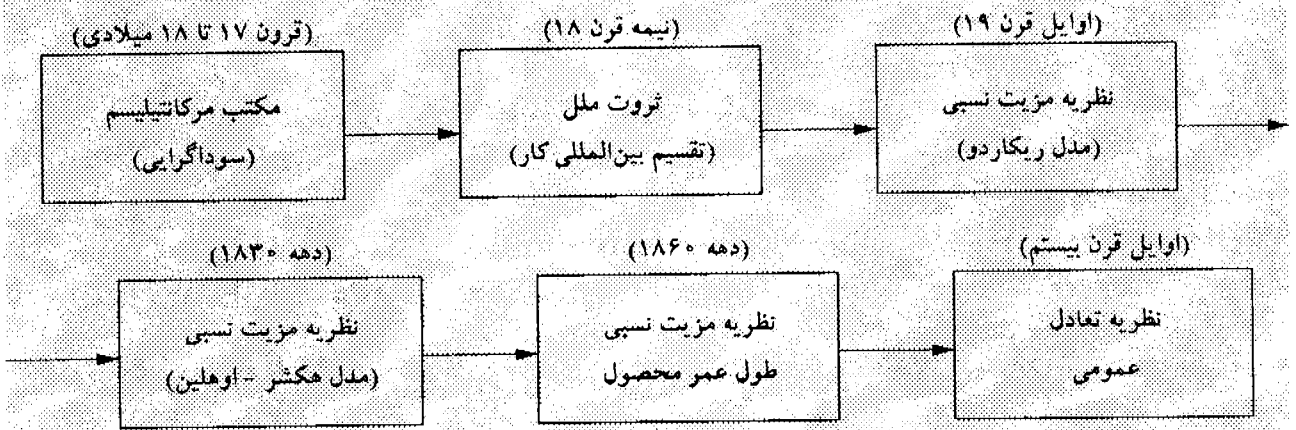
1- Bretton Woods

2- International Monetary Fund

3- International Bank for Reconstruction and Development

4- General Agreement on Tariff and Trade

نمودار ۱-۱: تحول نظریه‌های اقتصادی در مورد تجارت بین‌الملل



در نظر گرفته شود.

«تئوری مزیت نسبی طول عمر محصول»^۱ (ر. ورتون، ۱۹۶۰) عوامل فوق را در نظر می‌گیرد. این نظریه همه کالاها را از دید «چرخه زندگی»^۲ می‌نگرد. ورتون توضیح می‌دهد که همه کالاها از سه مرحله جدید، بلوغ یا کامل شدن و استاندارد شده می‌گذرند. محصولات جدید در کشورهای پیشرفته تولید می‌شوند و کالاهای به بلوغ رسیده (جاافتاده و کامل شده) در کشورهای درحال توسعه تولید می‌شوند. عواملی که در این نظریه در نظر گرفته می‌شوند، عبارتند از: شدت به‌کارگیری تحقیقات فن‌آوری تولید، تقاضای محصول و شرایط محیط زیست از جهت تولید.

در معاملات خارجی واقعی، عوامل متعدد دیگری نظیر اتحادیه‌های کاری، هزینه سرمایه، حقوق و عوارض گمرکی، ملاحظات سیاسی و غیره مطرح می‌باشند. این عوامل متغیر در ساخت «تئوری تعادل عمومی» به‌کار گرفته شده‌اند. اصول جدید تجارت بین‌الملل بیش از پیش بر استفاده از اطلاعات عددی، چه آماری و چه کمی تکیه

اساسی در اصول تجارت بین‌الملل بازی می‌کند. طبق این نظریه، یک کشور به تولید و صادرات محصولات می‌پردازد که می‌تواند با حداقل میزان ساعت کار نیروی انسانی تولید کند و آن کالاهایی را وارد می‌کند که به حداکثر میزان ساعت کار نیروی انسانی برای تولیداتشان احتیاج است. این تفکر براساس نظریه ارزش نیروی کار قرار دارد که گمان می‌دارد ارزش کالا یا خدمت تنها توسط ساعات کار به‌کار رفته برای تولید آن تعیین می‌شود.

در مدل هکشر - اوهلین (H.O. Model) نیروی کار و مقادیر موجود سرمایه به عنوان مزیت‌ها اهمیت دارند. هر کشور سعی می‌کند به صادرات کالاهایی دست زند که از منابع نسبتاً فراوانترش با شدت بیشتری استفاده کند و به واردات کالاهایی دست می‌زند که در تولید آنها منابع نسبتاً کمیابش را به‌کار می‌گیرد.

در تجارت بین‌الملل سایر عوامل نظیر منابع طبیعی، کیفیت نیروی کار و سطح فن‌آوری برای تعیین مزیت‌های نسبی به‌کار گرفته می‌شود. همه این عوامل از دید کشور عرضه‌کننده است. از بعد تقاضا، عواملی نظیر تفاوت سطوح درآمدی و روند گرایش‌های مصرفی باید

افزایش قیمت‌ها و میزان بالای بیکاری را تجربه کردند. آلمان غربی که همواره قادر بود رشد مداوم اقتصادی را حفظ کند، کم‌کم نشانه‌هایی از کاهش میزان رشد را آشکار ساخت.

اقتصاد آمریکا که در دولت ریگان رشد سریعی به‌دست آورد، با مشکلات کسری در تراز پرداخت‌ها و تجارت خارجی، ضررهای مالی و نرخ‌های بهره بالا مواجه شد و کاهش میزان رشد اقتصادی را شاهد بود.

ظهور حمایت‌گرایی

در رویارویی با مشکلات اقتصادی، هر کشور درصدد است با توسل به سیاست‌های حمایت‌گرانه، اقتصاد ملی خود را تثبیت کند. کاملاً آشکار است که گسترش حمایت‌گرایی فقط به محدودیت بیشتر اقتصاد جهانی منجر می‌شود.

نظریه‌های اقتصادی در مورد تجارت خارجی

تغییرات نظریه‌های مربوط به تجارت بین‌الملل را به‌صورت نمودار فوق می‌توان آرایه داد.

اگر دوره «مرکانتلیسم» و «ثروت ملل» را کنار بگذاریم، به مدل مزیت نسبی ریکاردو می‌رسیم که هنوز نقش

1- The Product Age Theory of Comparative Advantage.

2- Life Cycle

می‌کند.

در حقیقت بدون توجه به اینکه کدام نظریه مصداق دارد، ممکن نیست که به‌طور دقیق آینده تجارت بین‌الملل را پیش‌بینی کرد. این گفته معروف آدام اسمیت به ذهن می‌آید که «واقعیت با دست‌های نامرئی نوشته شده است.»

تجارت خارجی و بازاریابی بین‌المللی

نقش سازمان‌های دولتی و نظام‌ها در تجارت خارجی

تجارت خارجی نمی‌تواند تنها بین فروشنده و خریدار کالاها و خدمات صورت گیرد و نظام‌ها و سازمان‌های مختلفی درگیر این مسأله می‌باشند.

۱) نقش سازمان‌ها و نظام‌ها

سازمان‌های دولتی درگیر تجارت خارجی در کشور صادرکننده و واردکننده تفاوت می‌کنند. واری عملیات صادراتی از طریق گواهی مبدأ، مجوزهای صادراتی، گواهی کیفیت و غیره صورت می‌گیرد. در بسیاری از بازارها محدودیت‌های صادراتی و ممنوعیت‌های وارداتی اعمال می‌گردد.

۲) سایر سازمان‌های درگیر در تجارت خارجی

مراکز تجاری: (یک اداره توسعه بازرگانی که توسط بعضی از دولت‌ها حمایت می‌شود) این مراکز، اطلاعات لازم در مورد تجارت نظیر مشتریان بالقوه، آمارهای بازار، روند قیمت‌ها و غیره را فراهم می‌آورند.

بانک‌ها: بانک‌ها اعتبارات اسنادی، گزارش‌های مالی و گواهی‌های مختلف را ترتیب می‌دهند. بانک‌های شهری، بانک‌های ملی و حتی بانک جهانی ممکن است درگیر باشند.

میزان درگیری بانک‌ها در کار تجارت بر حسب ماهیت معامله، مبلغ قرارداد و کشورهای طرف قرارداد فرق می‌کند، ولی هیچ فعالیت صادراتی بدون حمایت و دخالت بانک صورت نمی‌گیرد. بانک‌ها همچنین در تحقیق میزان اعتبار مشتریان نقش مهمی دارند.

شرکت‌های بیمه: بیمه برای فعالیت

صادراتی، امری ضروری است. در بعضی موارد، بیمه توسط خریدار تقبل می‌شود. قبل از امضاء قراردادها با مؤسسات بیمه در مورد عوامل مختلف مخاطره (ریسک) مذاکره کنید.

اتحادیه‌های تجاری/صنعتی: این

اتحادیه‌ها در مذاکرات، تحقیقات آماری و مبادله اطلاعات درگیر می‌باشند. وقتی محدودیت‌هایی بر صادرات و واردات وضع می‌شود، اغلب این اتحادیه‌ها به‌عنوان تشکیلات تعدیل‌کننده این سیاست‌ها عمل می‌کنند. در موارد خاصی تشکیل چنین سازمان‌های تعدیل‌کننده‌ای با توجه به توانین ضدانحصاری، ممکن است ممنوع باشد.

سازمان‌های بازرسی: مواردی

هست که از قبل تأیید و تصویب سازمان‌های بازرسی نظیر JIS (سازمان استانداردهای صنعتی ژاپن)^۱ و UL (سازمان آزمایشگاه‌های متعهد)^۲ مشخص می‌شود. UL یک مؤسسه آمریکایی بازرسی کالاها الکتریکی است. سازمان‌های مشابهی برای مواد غذایی و دارویی وجود دارد.

شرکت‌های بسته‌بندی: این

شرکت‌ها ترتیب بسته‌بندی صادراتی و در کانتینر گذاشتن را می‌دهند.

تسهیلات حمل‌ونقل: شرکت‌های

کشتیرانی، هوپیمایی، خطوط راه‌آهن و حمل‌ونقل جاده‌ای (با کامیون) عمده‌ترین شیوه‌های حمل‌ونقل هستند.

واردکنندگان، کارگزاران و دلالان:

این تشکیلات اغلب خریدار کالاها و صادراتی می‌گردند. نوع محصول و

وضعیت [صادرکننده] در کشور طالب کالا، خریدار را تعیین خواهد کرد.

واسطه‌های گمرکی و شرکت‌های

انبارداری: این تشکیلات هم در کشورهای واردکننده و هم کشورهای صادرکننده فعالیت دارند.

شرکت‌های تولیدی: در مواردی که

تولیدکننده کالا به‌طور مستقیم عملیات صدور را به‌عهده نمی‌گیرد، هماهنگی زیادی بین تولیدکننده و صادرکننده لازم می‌باشد. وقتی عملیات صادراتی توسط یک شرکت تجاری صورت می‌گیرد، تولیدکننده اغلب خدمات فنی را فراهم می‌آورد. مواردی نیز هست که تولیدکننده و شرکت تجاری در زمینه توسعه بازار برای محصول همکاری می‌کنند.

علاوه بر سازمان‌ها و نظام‌هایی که برای تجارت خارجی کالا لازم می‌باشد، در بعضی کشورها به خدمات مشاوران حقوقی، وکلا و گروه‌های بانفوذ نیز احتیاج می‌شود.

پیش‌بینی و دورنمای تجارت

خارجی: پیش‌بینی اوضاع تجارت خارجی به تغییرات چند عامل بستگی دارد که عبارتند از:

- ۱- هماهنگی با تغییرات وضعیت اقتصادی جهان، تجارت خارجی از نظر نوع مواد مورد مبادله و اقتصادی بودن کالا تغییر خواهد کرد.
- ۲- برخلاف اصول تجارت آزاد، حرکت به سمت حمایتگرایی رشد بیشتر می‌یابد.
- ۳- احتمال خطرات جنگ، کساد، ضررهای مالی در سطح ملی و تراکم عظیم کسری‌ها در تراز پرداخت‌ها وجود دارد. ■

ادامه دارد...

1-Japan Industrial Standards

2-Underwriters Laboratories, Inc.